http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

RG-50. 473*0085
Genovaite Laurinaitiene

Kl.: Kur gimėt?

Ats.: Dvidešimt šeštų gimimo liepos pirmą dieną.

Kl.: Pirmą.

Ats.: Taip. Vėžys esu.

Kl.: Vėžys.

Ats.: Einu vis atbula.

Kl.: Bet labai linksmas ženklas, žinokit. Ir vat...

Ats.: Nu, bet aš negaliu nusiminti. Nes tos pačios akys verkia, tos pačios juokiasi, kiek žinau. Mano mergautinė...

Kl.: Eina?

Ats.: Pupšytė-Laurinaitienė. Kaip jums patogiau pasakyti.

Kl.: Tai pasakykit ir vardą.

Ats.: Genovaitė Pupšytė-Laurinaitienė, ir viskas.

Kl.: Kelintais metais ir kur gimėt?

Ats.: Dvidešimt šeštų gimimo liepos pirmą dieną Veviržėnų miestelyj, Klaipėdos rajonas, ir viskas. O gal senas? Senas tai buvo Kretingos, o dabar Klaipėdos.

Kl.: Nu, dabar gal trumpai apie savo šeimą papasakokit, vat.

Ats.: Nu, nežinau, va tiek. Ką pasakoti?

Kl.: Kas buvo tėvelis jūsų?

Ats.: Ai, tėvelis buvo... Tėvelis buvo paprastas darbininkas, sakau, remontininkas toks. Ir... Ir butus remontavo, ir stogus dengė, ir pečius dirbo. Nu, o mama... Mama... Ką reikia, ką galiu pasakyti? Namų šeimininkė buvo ir tėvui prigelbėdavo, kur reikėdavo. Nu, dar... Labai sunkūs laikai buvo. Dėl prigelbėjimo, pasimaitinimo dar net... Jeigu turėdavo laiko, eidavo į pieninę dar malkas pjauti, metrines malkas. Kiekvieną, reiškia, tą metrą per pusę perpjaudavo, ir viskas. Nu, ir kiaules dar nusišerdavom sau maistui, ir viskas. Aš buvau tik viena. Nu, tėvukas buvo našlys. Buvo jo pirmos žmonos dvi dukros ir sūnus. Bet jau jis kai ženijosi, jau jo dukros už metų apsiženijo. Nu, buvo jau suaugusios. Nu, ir... O aš jau šitos mamos tik buvau viena. Ir esu iš dvynių, brolis aštuonių mėnesių mirė. Nu, iš savo tėvų galiu tiek

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

pasakyti. Nu, jie gyvenant buvo labai jau darbštūs. Su kaimynais labai sugyveno. Nu, ypatingai jau su žydais labai draugavo. Blokas toks buvo. O tas Blokas buvo... Nu, autobusą turėjo, tris sūnus turėjo. Dabar žinau, kad yra,,, jo du sūnai dar gyvi yra, yra Izraelyj. Kavenickis ir... antro to neprisimenu. Žinau, kad jis Vilniuj ilgai buvo ir... Kaip tas... kaip tas buvo artistas? Kybarancas, ne Kybarancas, žurnalistas. Yra dabar dukra, kaip... Kybarancas.

Kl.: Kybartas.

Ats.: Kybartas. Nu, va tai aš žinau, kad jis tą Kybartą vežiodavo. Jis dar vairuotoju dirbo, tas Blokas. O dabar į Izraelį išvažiavęs. Nu, ir... O aš mokykliniu metu visą laiką... nes mūsų miestelis labai žydaunas buvo, labai jau. Buvo jų sinagoga, buvo didelė. Mokykla buvo. Bet mokykla buvo tiktai pradinė. Keturis skyrius baigė ir pereidavo į lietuvių mokyklą jau visada. Nu, ir mano dvi draugės buvo žydelkutės. Jau mes jau buvom mirtinos draugės. Gersonavičiūtė Goldė. Ir ją karo rytą kaip tik nelaimingai nušovė, kai jau tie žydai rėkė. Nes kaip lėktuvas užskrido vokiečių, nu, karo rytą keturiasdešimtais metais, keturiasdešimt pirmais metais, kada, birželio dvidešimt trečio.

4:26

Kl.: Dabar biškį...

Ats.: Tokio jau rimto susigalvojimo. Taip dabar aš savo vaikams pasakoju, atrodo, kad pasaką pasakoju. Nu, mano jau tas vyresnis sūnus yra ir už jumis jau vyresnis, keturiasdešimt septintų gimimo.

Kl.: Tai trim metais.

Ats.: Taip.

Kl.: Trim metais vyresnis.

Ats.: O jaunesnis jau yra penkiasdešimt antrų.

Kl.: Nu, va. Tai aš per vidurį tarp jūsų vaikų.

Ats.: Taip, taip.

Kl.: Nu, jo.

Ats.: O tas yra, Šilutėj gyvena, o tas gyvena dabar kol kas Čikagoj. Su žmona abu išvažiavę.

Kl.: Tai kuris, jaunesnis ar vyresnis Čikagoj?

Ats.: Jaunesnis, jaunesnis.

Kl.: Nu, ir kaip ten sekasi Amerikoj?

Ats.: Ekit! Aš vis sakydavau: "ieškot, vaikai, pyrago, gausit juodą duoną ir ta pati bus normuota". Taip ir yra panašiai. Po dvi savaites,

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

po savaitę be darbo sėdi, va. Nu, tai dabar jau, jau dabar, sakė, pradėjo dirbti. Nu, statyboj dirba.

Kl.: Nu, matot, ponia, o čia Lietuvoj sėdėtų be darbo mėnesiais.

Ats.: Nu, o marti... Marti tai kažkokią senutę slaugo.

Kl.: Slaugo, nu, juodas darbas. Nu, tai, ponia, tai dabar vat grįžkim vat į karo metus.

Ats.: Taip.

Kl.: Sakėt, reiškia, dvi drauges turėjot, ar ne.

Ats.: Taip, žydaukutės.

Kl.: Tai kaip vardai buvo draugių?

Ats.: Goldė ir Gitė.

Kl.: Tai kaip abiejų likimai susiklostė?

Ats.: Goldės labai žiauriai susiklostė. Karo rytą kaip tiktai vokiečiai bombardavo, pats pirmas sviedinys kaip krito, krito... Nu, matai, ji tuo momentu... kaip toks jau triukšmas, bildėjimas, ji išbėgo į tą... Toks... nu, veranda tokia buvo, balkonas vadinosi, bet pirmas aukštas. Kaip ji išbėgo, kaip ta bomba kaip sprogo šrapnelis, jai pataikė į vidurius. Ji gyva stojo, o tas sukosi, sukosi, o ji šaukia, žinai. Visi viduriai pradėjo... o ji dar su rankom laiko ir rėkia. Nu, ir paskui krito ant žemės ir negyva, ir viskas.

Kl.: Tai jūs matėt tą?..

Ats.: Nu, tai kaip nematysiu.

Kl.: Čia prie jūsų akių buvo?

Ats.: Nu, prie mano akių nebuvo, tik aš jau mirusią ją... jau parkritusi. Viduriai buvo visi išėję. Nu, ir ji labai... O ten visi žydai kažkaip jau tokie. Kaip tradicija, jie susiėmę už galvos visi šaukia. Pati pirmoji jau žydelkutė krito, reiškia, mums nelaimė. Nu, ir jie suprato, kai jau vokiečiai jau ateina, tai jau čia gero nieko nebus.

7:02

Kl.: Ar išbėgo daug žydų iš Veviržėnų?

Ats.: Nedaug, nedaug. Kiek pažinau, tiktai du ar trys.

Kl.: Tai kodėl kiti nebėgo?

Ats.: Nu, ką... Kur jie galės išbėgti, kur jie beišbėgs? Niekas netikėto, nei to karo netikėjo. Nu, ir kaip vokiečiai taip anksti... Jau dešimtą valandą jau buvo pas mus, gal sakyti, kaip ir karas pasibaigęs.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Paprastai buvo. O antrą rytą jau, nu, jau karo antrą rytą tai atvažiavo vokiečių dvi mašinos didelės ir tuojau pat tie visi jau... kariuomenė ten. Dar jie ir tų turėjo atsivežę iš kažkur tai paprastų civilių. Tokie rankoves atsiraitę, nes birželio mėnuo labai... Ta vasara buvo labai, labai karšta buvo. Rankovėm atsiraitę. Ir visus žydus suvarė į turgaus aikštę. Į turgaus aikštę kaip suvarė visus, tada moteris atskyrė atskirai, o vyrus atskirai. Vyrus sulaipino į mašiną, o tas žydes išvežė į Trepkalnį, į kaimą. Trepkalnio kaimas. Tai ten buvo tokia jau... dvaras buvo. Tai jie ten padarė kaip getą tame kaime. O tuos žydus išvežė į Šilutę. Ir jie per vasarą... Tik jau nemačiau, nežinau, tiktai sakė, kurie jau žinojo. Per visą vasarą dirbo durpyne, tie žydai. O paskui jau ant rudens tai juos visus, sakė, suvarė į tą durpyną. Su arkliais aplinkui stovėjo ir su arkliais sumindžiojo, reiškia, gyvus. Kurie jau priplaukė arčiau prie krašto, tai tuos nušovė. O taip jau su arkliais sumindžiojo, ir viskas. Ir jie ten yra Šilutės durpyne žuvę, Veviržėnų žydai. Tai iš ten yra pabėgę ar du žydai, ir viskas. Nu, va. Ir daugiau nieko nežinom. O žydes tas rudenį, kada tas Mate... per Mateušą, atrodo, kad spalio dvidešimt trečio. Tai ketvirtą valandą jau pradėjo. Nes vakare jau suaugę žmonės, jau... Aplinkui miestelio važiavo mašina. Mašinoj toj buvo alaus bačka ar dvi ten buvo, bokalai tokie. Jie, kitas su kaukėm, kitas taip, žinai, automatą kitas užsidėjęs, kitas taip šautuvą pasirėmęs. Rankos, atraitytos rankovės - šiltas tas ruduo buvo. Nu, tai jie gėrė, ten bokalais daužėsi, juokavo. Aplinkui apvežė. O suaugę žmonės pradėjo aplinkui šnekėti: "kas nors bus, kas nors bus. Čia negali būti taip". Nu, ir ketvirtą valandą pradėjo jau bildėti.

10:15

Kl.: Ketvirtą po pietų pradėjo, reiškia.

Ats.: Naktį auštant ketvirtą valandą pradėjo... garsas. Jau du kilometrai nuo miestelio, tai ko negirdėsi. Jau girdėsi šaudymą. Tai mano tėvukas išėjo, pradėjo jis... Paskui aš atsikėliau, tai tėvukas su mama aplinkui namą vaikščiojo ir verkė. Sako: "tikriausiai jau žydelkas šaudo". Nu, va. Nu, ir paskui jau žinojom, kad jau tikrai sušaudė. Nes paskui ryte... O kaimynas mano tas valsčiaus sekretorius, todėl buvo jis man didelis pagalbininkas, kad jis draugavo su viena žydelkute. Jo metų buvo. O ta žydelkutė turėjo parduotuvę rūbų. Leipkis jie buvo, Leipkutė, Leipkis. Tai jie turėjo rūbų, ne rūbų, o medžiagų parduotuvę. Toj med... jie gyveno. Reiškia, trys dukterys buvo ir su viena ta dukra tas mano kaimynas draugavo. Ir jis turėjo ten ryšį su tais... su sargyba.

Kl.: O kas ten sargyboje?

Ats.: Oi, ten tų daug buvo. Tik vieną dar atsimenu, pavardę žinau Kinčių. Ir dabar jis dar gyvas tebėra Veviržėnuose.

Kl.: Kaip jo vardas, Kinčiaus?

Ats.: Kinčius Juozas, ir dabar tebėra jis ten. Tai tada jis dar nevedęs buvo, tai jis ėjo sargyboj. Man atrodo, jis su juo buvo susirišęs, nes jie buvo mokykliniai draugai kada. Turbūt jam pasakydavo. Nu, tai jis eidavo į pasimatymą, ir jis mane vesdavosi.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Kl.: Į getą?

Ats.: Į getą. Bet jis į tą getą neateidavo. Tas getas buvo, įsivaizduokit, jis buvo ant kalno, o mūsų pakalnėj eina Veviržos upė. Tai mes eidavom per kitą miestelio pusę su juo, perbrisdavom per tą Veviržą. Nu, ir kai jau ką nors pamatydavom... Kas ateina, nežinai, kas ateina. Man tai nei į galvą, o jis jau daug už mane vyresnis. Tai jis mane apsikabina ir per liemenį, ir per pečius, žinai.

Kl.: Ai, kad čia jau jo pana, reiškia, yra.

Ats.: Jo. Jau čia mes taip draugaujam baisiausiai. O jau mes einam tos Goldės pasitikti. O jeigu matom vyriškis, nėra aišku, kam. Tai jis ir prisilenkęs mane bučiuoja, ir viską. Nu, ir ta Goldė nulipa nuo kalno. Tai paskui aš jau pasitraukiu, nueinu toliau. Jie jau šnekasi. Nu, vat. Ir jis labai, labai prašė, kad ji... nu, jis norėjo ją į savo namus parsigabenti. Tėvai tokie buvo labai tvarkingi, labai puikūs žmonės. Ir jis vienas tebuvo sūnus.

Kl.: Kaip jo pavardė buvo?

Ats.: Astrauskis Juozas. Buvo mūsų kaimynas, tiesiog tvora, tarpas buvo. Tiesiog vandenio eidavom per vienas kitą. Nu, ir jis kaip draugavo, reiškia, aš viską žinodavau. Kaip jau eidavo į pasimatymą, visad atbėgdavo: "Genute, einam". Nu, ir eidavau. Tai dabar jis paskutinį kartą - jis jau žinojo tą šaudymą. Nu, kaip valsčiaus sekretorius, jis tikrai žinojo.

13:48

Kl.: O jums pasakė?

Ats.: Nesakė man. Nepasitikėjo. Vis tiek, visgi man dar buvo tiktai šešiolika metų, kiek tai, nepasitikėjo. Tai jis išėjo į tą pasimatymą ir jis labai tada jau nachališkai ją norėjo parsigabenti. O ji pabėga į kalną: "ne, Juozai, negaliu, negaliu palikti seseris. Dar dvi seserys, mama sena". Atbėga pasibučiuoja, verkia, vel pabėga ir vėl. Ir taip niekaip negalėjo ją parsivilioti.

Kl.: Bet jinai irgi žinojo, kad šaudys?

Ats.: Nežinojo, nežinojo.

Kl.: Ji nežinojo.

Ats.: Jis sakė taip: "aš noriu tave parsivesti, o, - sako, - jumis gal rytoj veš kur nors ten, gal į darbus, - sako, - tai bus sunku dirbti". "Ne, - sako, - nesvarbu, vis tiek yra, nu, sesuo, mama".

Kl.: O tos Goldės kaip pavardė buvo?

Ats.: Leipkutė, Leipkis buvo jie. Nu, ir ką... ir ji paėjo. O pskui kaip pradėjo ketvirtą valandą šaudyti, tai tas Astrauskis irgi prie mūsų atėjo. Jis taip susiėmė už galvos ir sako: "va, tai dabar jau viskas ir

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Goldei yra. Jau dabar jau, - sako, - nėra jos". Nu, vat taip. Tai jis labai pergyveno už ją. Tai paskui ryte vėl mudu ėjom, vėl. Bet jau mes per upę nebebridom, nes jau nebebuvo tikslo. Tai tiktai šitoj pusėj, reiškia, matėm... tas duobes matėm. O tos duobės... jūs neįsivaizduojat. Tikrai kai nematėt, niekas neįsivaizduoja. Tos duobės taip judėjo, taip kilojosi. Baisu kas buvo. Kraujas aplinkui visur, nu, baisu. Buvo viskas užpilta chlorkalkėm, chlorkės bačkos. Bačkos, bačkos su chlorkalkėm. Ir taip ten juda visi taip, tiesiog siūbuoja.

15:50

Kl.: Tai tik buvo chlorkalkėm užpilta, o žemės dar nebuvo pilta?

Ats.: Ne, buvo ir žemių ten pilta, ir visko, bet mes iš tolo... Mes jau arti nebepriėjom. Tai mes, ką... ką aš mačiau. Juškienė tokia buvo siuvėjaus žmona. Labai jau tokia, nu, prašmatna. Labai jau miestelio skaitėsi, įsivaizdino labai.

Kl.: Kaip jos vardas buvo?

Ats.: Neatsimenu tos Juškienės. Ji paskui Vilniuj gyveno, jau dabar yra mirusi. Juškienė, Auškalnienė girininko žmona, tai jos ir dar ten buvo, bet va tas tai jau aiškiai mačiau. Tai jos rinko skudurus. O taip krūvos, krūvos... Nu, baltiniai, nes jas nuogas šaudė. Nuogos.

Kl.: Iš kur jūs žinot, kad nuogas šaudė?

Ats.: Nu, kad visi rūbai buvo, tie baltiniai. Kad būtų kokie viršutiniai rūbai, bet buvo baltiniai.

Kl.: Apatiniai buvo.

Ats.: Apatiniai buvo sumesti, ir viskas. Nu, ir paskui šiek tiek papasakojo. Ir tas Juozas biškį kaip ir užgėręs ir miestelio pasakojo. Tai jau miestelyj... Vis tiek mažas miestelis, nepaslėpsi. O dar sargyboj buvo Valansavičius Petras, bet jis yra išbėgęs į Kanadą. Bet dabar, sakė, lygtai miręs yra. Tikrai nežinau, bet jis yra į Kanadą išbėgęs. Valasnavičius Petras, brolis tai čia mirė. Nu, va. Tai jis...

17:26

Kl.: Brolis irgi buvo prie žydų šaudymo?

Ats.: Ne. Brolis buvo prieš labai, ne, ne. O tas Valasnavičius bešaudant... Jis buvo iš viso silpnos sveikatos. Jo mama kai... buvo psichinei ji nesveika ir buvo mirusi. Ir jis psichinei, matyt, toks silpnas, kad jis bešaudant išprotėjo. Tai jį vokiečiai įmetė į mašiną ir išvbežė. Ir jis Vokietijoj... Kaip jis ten atsidūrė, Kanadoj.

Kl.: Tai jį įmetė į mašiną ir išvežė iš Lietuvos?

Ats.: Jį išvežė iš Lietuvos ir jį išvežė į Vokietiją. Ir Vokietijoj, matyt, jį ar pagydė, ar kaip ten buvo, kad yra Kanadoj. Tai iš tų sargybinių tiek tai žinau. Nu, va. Tai mudu tada nuėjom su tuo

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Astrauskiu. Nuėjom, tai pamatėm, kad, reiškia, tos kiloja tuos skudurus. Nu, ten paskui... O sausi rūbai, geri rūbai tai buvo kitoj krūvoj. Tai ta Auškalnienė, atsimenu, apsivilko. Tik taip sukinėjasi, tiktai kalnieriai tokie lapių dideli, sukinėjasi, o kokia biedna buvo. Bumšienė tokia biedna moteriškutė buvo, tai ji tik duodas po tuos kruvinus skudurus, ir viskas. Nu, vat. Tai tiek aš savo akimis mačiau. O tas mano Juozas išvirto ir apslabnėjo. Nežinau, ką daryti. Nešu su nosine vandenio, uždedu ant galvos. Nu, atsipeikėjo ir parėjo. Nu, tai paskui aš jau po... jau per tą kalną čia jau nieko, jau tos. Kas čia dabar buvo, kad aš... Kiek čia praėjo laiko, aš išvažiavau į Rietavą. Rietave yra mano jau tėvuko visa giminė yra. Tai aš išvažiavau į Rietavą, į ūkio mokyklą. Į ūkio mokyklą ėjau ten, mergaičių ta mokykla. Tada tą metą tai nieko, antrą metą... Jau antrą metą einant, tas buvo jau turbūt keturiasdešimt antri metai jau buvo. Taip, keturiasdešimt antri. Tada aš buvau ateinanti. Aš pas savo tetą gyvenau, ne bendrabutyj. Ateinu vieną rytą... Pas mane buvo kasos labai didelės. Taip gal ir nebuvau bjauri ir morzos, bet... Einu, ir arklininkas. O ten Rietave irgi jau gal esat matę, ten, kur dvaras yra, tai ten buvo... Neteko būti, nu, pačiam miestelyj, reiškia, to dvaro rūmai aptverti. Yra gimnazija yra šitoj... Rietave ir paskui žemės ūkio mokykla ten yra. Tai dabar einu, o čia tokie dideli tvartai. Arklininkas ir šaukia, žinai, žemaitiškai: "kur eini, kur eini?". Sakau: "ar nematai, kad į mokyklą". "Neik, - sako, - matai". Aš matau, kad stovi dvi mašinos. O vokiečiai, reiškia, atvažiavo iš to... Ten irgi mergaičių ūkio mokykla. Nei jokio berniuko nebuvo. Dabar kad buvo šitoj prie ruso, tai jau buvo ir berniukai. Bet jau buvo ir kitokios pamokos, jau buvo... Net apie traktorius mokino. O tada mes apie žemės ūkį nieko nežinojom tokio. Nu, ir tas žmogus neleido manęs eiti. Tai sakau: "kas ten yra?". Sako: "ar tu nematai, veža merginas vokiečiai". O vokiečiai atvažiavo, tai, reiškia, paskui tiktai jau sužinojom, kad, reiškia, dvi mašinos buvo. Kurios jau daugiau patiko, jau kuri jau biškį gražiau atrodė ar kaip, į vieną mašiną, o tas į kitą mašiną. Nu, tai paskui tik atsiliepė iš Rietavo, kad, reiškia, kokia ten... Pradėjo pasakoti, kad, reiškia, jie iš vienos mašinos išvežė į bardakus, nu, ir... O tuos išvežė į darbus, merginas. Nu, tai, reiškia, pasisekė man pabėgti. Nu, ir, man būnant jau tame jau antrą metą, pas mano tetą buvo apsigyvenusi iš Varnių Dužinskaitė Elzė. Dabar ji yra kitaip pavardė. Galbūt Roželė pridavė jos pavardę, nežinau. Ji buvo Dužinskaitė Elzė.

22:20

Kl.: Dužinskaitė. Ji nepakeitė pavardės. Ai, ne.

Ats.: Ne, ne. Ji pakeitusi.

Kl.: Jadzė?

Ats.: Dužinskaitė.

Kl.: Elzė.

Ats.: Elzė.

Kl.: A!

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Ats.: Dužinskaitė Elzė. Tai ta Dužinskaitė Elzė su tuo fotografu draugavo. Ir jis ją buvo į tą mokyklą įstatęs. Jiems... kas ten nesisekė. Jis įstatė į mokyklą, reiškia, ir tu mokinkis. Nu, ir ji buvo taip pat ateinanti. Bet ji... jai nebuvo tikslo mokintis. Ji norėjo mokinosi, nenorėjo nemokinosi. Aš ją vadinau eiti į mokyklą, ji nėjo, ji miegojo. Tai aš kaip parbėgau, jai pasakiau. Sako: "nu, matai, kaip gerai, kad nesikėliau". Nu, ir nieko. Tai ji... ir mes taip palikom laimingos. Tai paskui atvažiavo tas fotografas: "ką tu dabar darysi?" Nu, aš jau nei pati nežinau, ką daryti. Tai sako: "važiuok pas mane, galėsi pradėti dirbti". Aš nežinau. O tas fotografas toks, matyt, biškį prie to blatnumo. Jam ar patikau, ar kaip, kad jis jai pasakė taip: "jeigu tu jos neprikalbėsi, ir tu gali neparvažiuoti". Nu, tai mane ji labai jau taip iš dūšios kalbina. Aš maniau, kad jau labai čia didelė draugystė. Ir parvažiuoju į tuos Varnius. Nu, ir aš pradėjau... Man labai sekėsi, aš labai greitai tas fotografijas, aš moment išmokau. O jis pradėjo prie manęs, žinai, kabintis. Tai mudu susimušėm ir aš pabėgau. Pabėgau. Tai jis pabėgo iki Tverų, jei esat girdėję, už Varnių. Tai jis mane pavijo su dviračiu ir vėl parsivežė.

24:07

Kl.: O jūs su dviračiu bėgot?

Ats.: Ne, aš vien pėškom bėgau. Nu, ir mane pavijo su dviračiu ir labai jis atsiprašė manęs, viską. Ir mane atgal parsitempė. "Kur tu, - sako, - vargšė, kur tu dingsi", viską. Nu, ir aš pradėjau dirbti, ir aš dirbau. Labai man sekėsi, labai dirbau po to. Ir paskui taip dėkinga jam buvau. Jis prie manęs nesikabino, ir ta Elzė jau buvo patenkinta. Tai va. Nu, ir vieną gražią... Kartą atėjo, reiškia, žydė. Aš matau, kad jau žydelkutė. Sakau: "iš kur ta žydelkutė yra?". "Kas tau rūpi. Ai, čia mūsų yra draugė". O jis buvo savotiškai gudrus, tas Baltrušaitis. Jis, pasirodo, turėjo daug prisitempęs žydų turto.

Kl.: Iš kur?

Ats.: Nu, iš Varnių, jis jau varniškis. Už tai papasakojo. Jis turėjo prisitempęs jau. Ir tos fotografijos medžiagos turėjo ir visko, ir to aukso jis. Nu, ir jis... kaip ten buvo... Kai ta Rožė... Ta Rožė, juk ana galbūt pasakojo. Ji pabėgo šaudymo ryte. Ir ji pabėgo taip pat nuoga, kaip ir visus kad šaudė. Ji pabėgo tame... kaip tas miškas Telšių, Rainiuose. Tai ji tuose Rainiuose kaip bėgo... ir bėgo su keliom žydėm. O tos žydės nešėsi... vaikas, vieną ar du vaikus. Vieną ant rankų, kitą, sakė, vedėsi. Ir ją vijo į šalį, kad: "tu eik šalin". Nu, o ji bėgo, bėgo, pavargo. Nuvargusi ir ji parkrito po medžiu ir užmigo. O tos žydės, nu, nuėjo savo keliais. Pabėgo. O, matai, tie šaudytojai buvo labai girti, ir jie tuo momentu... O ta jos mama vis plėšė nuo savęs, vis stūmė ją. Norėjo, kad ana bėgtų kur nors. Ir atrado ją eigulys. Eigulys atrado, geras žmogus. Parsivedė į namus, aprengė savo vaikų rūbais. "Dabar, - sako, - vaikeli, aš esu miško vidury, gyvenu, aš tavęs negaliu... Mane tikrins kaip nors...". Tai jis ją išsiuntė... "aš ateisiu vėl miškan". O ji tokia... Jūs matėt, kokia jinai išsiblaškiusi. O tada visiškai buvo, ir ją buvo sunku laikyti, kad ji buvo, nu, kaip jums reikia pasakyti, nu, išvaizdos. Labai jau nepaslėpsi savo tautos.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Tai ji: "nu, ko aš bijau, aš nieko nesu padarius". Ji parėjo į Varnius. Ji norėjo į miestelį, į patį miestelį parėjo. Nu, į priemiestį parėjo. Ji pažinojo žmogų, Vasiliauską. Nuėjo ten prie Vasiliausko. O tas Vasiliauskas turėjo ar septynis, ar aštuonis vaikus savo. Labai biednas žmogus buvo. Bet jo kieme buvo ta... Nu, kaip reikia pasakyti, sklepas toks bulvėms. Tai jis paėmė ją ir nuvedė į tą sklepą. Žiūri, kad ir kitos žydelkos jau ten yra. Tai jis turėjo ten ar dvylika tų žydžių. Ir tai jis kiekvieną naktį, bet toks geras žmogus. Jis kiekvieną naktį... Arkliuką turėjo ir žmogus išveždavo. Susitardavo su gimine vienur ar kitur, o Rožę jis atidavė kažin kokiam klebonui. Tas klebonas, jau dabar jis miręs. Rožė žino ir pavardę, ir viską.

27:45

Kl.: Kokioj čia parapijoj klebonas?

Ats.: Varnių. Varnių, nežinau, ten...

Kl.: Varnių bažnyčios klebonas?

Ats.: Negaliu pasakyti ar pačios... miestelio. Nes Varniuose dvi bažnyčios yra, senoji ir naujoji. Tik žinau, kad lygtai senoj. Nu, ir... ir... Bet jau tas ir buvo už Varnių miestelio, kažkoks ten bažnytkaimis. Tai tas klebonas atidavė ten prie tokio... į dvarą tokį ją atidavė. Paskui vėl tas klebonas pasiėmė. Paskui tas Baltrušaitis toks gudrus, kad, reiškia, jau... O jau rusai artėja. Jau rusai artėja. Jis nori pasirodyti, kad jis žydelką išgelbėjo.

KL.: O kam jam reikėjo pasirodyti?

Ats.: Nu, tai jam, nu, rusams, kad jis jau labai geras, kad jis išgelbėjo kažką tai. Jis ją prisipratino. Nu, visi jau aplinkui priprato ir jie ateidavo prie to Baltrušaičio. Ir aš taip su ja susipažinau.

Kl.: Tai jinai vaikščiojo po Varnius, nesislapstė?

Ats.: Nu, tai jau per daug ten nevaikščiojo, bet jau iki čia ateidavo. Tai paskui, žinot, buvo susirinkimas jo. Ašį vieną kartą lipu į aukštą pasiimti - fotografijos medžiagos man reikėjo. Lipu aukštyn, vyrų daugubė. O ten, matai, buvo susirinkimas. Aš neatsimenu, kaip tas buvo pavadintas jų tas... nu, toks... Banditai, ne banditai, kaip čia juos pavadinti. Partizanai tokie, buvo ten jie susimetę. Buvo nuovados viršininkas, daug ten buvo jų.

29:26

Kl.: Kas buvo nuovados viršininkas?

Ats.: Nežinau. Aš, matai, ne varniškė, aš jau nekreipiau dėmesio. Aš nežinau, kas jis buvo. Tik žinau, kad jie ten viršuj buvo. Jie viršuj ten buvo, ir būnant jiems viršuj aš palipau ir girdžiu. Nieko, tarp savęs sporinasi, kad reikia Rožę likviduoti. Reikia likviduoti, ir viskas."Kur, - sako, - juk frontas visai arti". Nu, tas Bronius sako...

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Kl.: Kam likviduoti, jeigu frontas arti?

Ats.: Nu, tai, nu, va. Nu, tai, nu, bet reikia, reiškia, likviduoti, ir viskas. Tai tas Bronius ir sako: "nu, kaip nors gal aš kur nors išslapstysiu". Kaip visi išsiskirstė, vakare valgant aš tam Broniui ir sakau vienas ant vieno. Sakau: "juk ir Rožę žadat panaikinti atgal". Jis žiūri į mane: "iš kur tu žinai", sako. Nu, ir aš pasakiau. Sakau: "duok tu man ją. Tokia vaikas gera, - sakau, - man taip gaila, negaliu", sakau. "Ar tu pagelbėsi man?". "Pagelbėsiu", sakau.

Kl.: Kiek metų buvo Rožei tada?

Ats.: Nu, ji už mane yra pusantrų metų ar du metus yra jaunesnė tik už mane.

Kl.: Keturiolika metų jai buvo.

Ats.: Jai buvo keturiolika taip gal su puse buvo, nu, taip keturiolika pilnai buvo. Sakau: "tu duok". "Nu, kur tu dėsi?". O, tiesa, o mano tėvukas tik buvo neseniai miręs. Mano tėvukas jau buvo miręs. Sakau: "nu, tu duok man ją". Nu, tai jis paėmė, sako: "gerai, ką darysi?". Sakau: "vešiu prie mamos". "Nu, Jėzus, Marija, - sako, - bet į pat... Veši į pat vokiečių parubežį". Nu, bet Veviržėnai tai kas... Vėžaičiai tai septyni kilometrai iki rubežiaus. Mat kelmai, vešiu. Aš nieko negalvojau... Man patiko ji ir man baisu, kad čia sušaudys, "duok". Tai jis paėmė dviratį, paskolino man, jis sau turėjo dviratį. Ją dėjo ant štangos, man dviratį davė ir mes nuvažiavom iki Laukuvos. Laukuvoj palikom... Dviratį palikom ir tada išėjom mudvi pėškom.

31:34

Kl.: O Bronius jau pasiliko.

Ats.: Bronius jau grįžo atgal. Tik kad dviratį jis pas savo pažįstamą... mano dviratį paliko. Kad aš grįšiu, kad galėčiau pasiimti tą dviratį ir grįžti. O dabarišėjo pėškom. Iki Rietavo dar yra kiek, nuo Rietavo dvidešimt aštuoni kilometrai. Nu, ir einam mudvi. Keliu einam juokaudamos, viską. Važiuoja vokiečių mašina. Aš nei iš šio, nei iš to pakeliu ranką. Pakėliau ranką, sustojo. Tas karininkas snaudžia taip. Pakėliau ranką, "ko nori?, was, was". "Nu, - sakau, - fawan, noriu važiuoti". Gerai, "eik", - sako, - prie galo". Aš nueinu prie to galo, tie buvo kariai, pilna kareivių. Ir paima, žinai, už rankų, mane kelia. Įkėlė. Tie traukiasi, ir vienas nori sodinti, ir kitas nori sodinti, žiūri jie visi. Nežiūri į mane, bet žiūri visi į tą mano Rožę, žiūri. Ir paskui... Nu, toks likimas yra. Toks suaugęs žmogus, nu, jau man tėvukas tikrai galėtų būti. Tų laipsnių aš neatskyriau vokiškų, bet jis jau vyresnis koks tai buvo. Jis pasitraukė. Jis jiems: "ne, ne", tik "čia ir čia" duoda. Aš vokiškai suprantu pavienius žodžius, bet sujungti negaliu. Mano mama labai čystai vokiškai kalbėjo, o aš ne, negaliu. Tik pavieniui žinau. Jis pasisodino mane arčiau, ją taip. Jis mane glosto ir glosto, čiupinėja. O pas mane labai dideli plaukai buvo. "Šein meitel, šein meitel, kokia tu graži mergina". Jis ir verkia, glosto ir verkia. Sako: "mano dukra tokia yra, mano dukra. Bet kur tu, - sako, - tą žydę dėsi?". Aš sakau: "ne". "Judė", "judė" yra".

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

33:40

Kl.: Ir prie visų garsiai kalba tik, kad ji yra žydė?

Ats.: Garsiai jie. Visi jie jau rėkia, sako: "ji yra žydė, yra". Jis sako: "ar tu nebijai, tave, - sako, - kodėl jūs, - sako, - čia einat pėškom, tai jus sušaudys". Aš dar ne, ne... Kaip jis pasakė, žinai, jau žodį, juk aš pavieniui suprantu tuos žodžius. Bet sako: "tave sušaudys", jis man rodo taip. "Tau bus, - sako, - ti, ti, ti". O tada jau man biškį, žinai, taip nuėjo, toks biškį jau... Nu, ir jie vokiškai susišnekėjo su tais kareiviais ir jis į tą... O jis sėdėjo paskutinis prie kabinos. Tai jis pabildino į kabiną, tas sustojo. Tas klausia: "ko reikia?". Jie pasakė: "mes norim, reiškia, į lauką, į tualetą eiti. Miškas. Reiškia, baigiasi miškas, - sako, - mes norim eiti". Nu, ir einam. Tai tas vokietis sako: "jūs, - sako, - eikit dabar kaip išeisim, - sako, - į... lipsit iš mašinos...".

Kl.: Į krūmus, reiškia.

Ats.: "Į krūmus, jūs... tu pabėk, - sako, - pabėk, ir eikit pėškom, neikit keliu". Kai jis mane įgrąsino. "Ar supranti?", "suprantu". Dabar aš jau lipu lauk iš mašinos. Taip tas vokietis pasižiūrėjo, į kurią pusę nuėjo tas karininkas. Kaip jau nuėjo tas karininkas į tą pusę, tai jis tiems kareiviams pasakė, kad mus varytų į kitą pusę. Tai kaip tiktai aš jau norėjau lipti, tas kažkaip ar grįžo, tas vokietis. Tą mano Rožę suklupino, ras, neišleidžia. Ta Rožė žiūri į juos, suspaudė jie. Nu, tas karininkas nuėjo, nematė, tai ir ją išlaipino. Ir taip mudvi tada parėjom krūmais, krūmais. Nu, vienu žodžiu, parėjom ne keliu. Parėjom pas tetą, tai...

Kl.: Tai kareiviai taip ir nuvažiavo ten po to?

Ats.: Jie nuvažiavo. Sau laisvai nuvažiavo ir atsisveikino. Dar tas vokietis mane nubučiavo, nuglostė, verkė žmogus. Jis prisiminė savo šeimą. Nu, ir ten paskui kai nuvažiavom pas tetą... Nuvažiavom pas tetą, nuėjom. Tai ta teta irgi už galvos susiėmusi: "vaikeli, vaikeli, - sako, - labai baisu, labai, ką tu padarei, ką tu padarei". Nu, ir nieko.

35:55

Kl.: Ponia, Genute, mes dabar padarom pertrauką. Mes pakeisim kasetę dabar va truputėlį. Pakeisim kitą juostelę.

Ats.: Aha, gerai.

TAPE 2

Kl.: Pasibaigė. Alio, čia aš. Negaliu prisiskambinti kažkodėl į mobilų. Yra toksai prašymas. Dabar septynios valandos. Reikėtų, kad surastum Klaipėdoj. Klaipėdoj, kur būtų galima pažiūrėti. Čia yra... Tai dabar sakykit. Tai kaip paaiškinti, kad pilnas sunkvežimis vokiečių kareivių. Jie žinojo, kad jūs vežat žydelkaitę?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Ats.: Taip.

Kl.: Ir nei vienas, reiškia, jos...

Ats.: Niekas nei žodelio nepasakė.

Kl.: Taigi buvo pikčiausi žydų priešai.

Ats.: Jie savo tarpe ten susišnekėjo. Ten buvo paprasti kareiviai. O tas, kur apgynė mane, tai tas buvo jau ten, matyt, šiek tiek vyresnis. Tik jau ne karininkas. Karininkas sėdėjo kabinoj. O jie savo tarpe susišnekėjo. Jis, matyt, prikalbėjo, kad reikia žmogų gelbėti, ir viskas. Ir pasakė: "bėk, kol galėdama". Tai parsivedžiau į Rietavą. Ir teta pamačius sako: "vaikeli, vaikeli, ką tu čia, - sako, - vediesi, vediesi sau smertį". Tai mus pamaitino, viską. Ir paskui kiek... Ryte jau penktą valandą auštant mudvi pakėlė ir vėl pėškom išėjom.

Kl.: O kodėl vat pasakė, kad: "vediesi sau smertį"? Ar buvo kas žuvo, ar kaip?

Ats.: Nu, kaip. Nu, vienas kitam gi buvo visur kalbama. Jeigu jau tu žydę turi, nu, tu nežinai ant ko papulsi. Koks turi nuožiūrą, juk kitas visai nekentė ką nors. Nu, pašnekės, ne tik tą žydę paims, paims ir tave. Reiškia, kokia jau... Kokiom pareigom, kokiu reikalu tu ją vedi. O kad tu...

Kl.: Ar buvo žmonių pražuvusių per žydus?

Ats.: Nu, nežinau, negaliu pasakyti. Pas mus nieko tikrai nebuvo. Pas mus buvo pagarboj visi labai. Mūsų miestelis ypatingai sugyveno su žydais. Labai buvo nuoširdūs, labai. Nu, ir iš ten išėjau pėškom į Veviržėnus, parėjau pas mamą. Parėjau, mama vėl taip pat pasižiūrėjo. Irgi taip pat pasakė, kaip ir teta: "vaikeli, - sako, - parsivedi smertį ne tik jai, bet, - sako, - ir tau, ir man smertis". Nu, ir pamaitino. Tai jau, žinai, ją slėpėm kelias... Jau ne kelias, jau kol apsiprato. Dabar ją sunku buvo todėl slėpti, jos neleido išeiti. Ji verkė, ji pyksta, nervuojas: "ką aš padariau". Jai negali pasakyti. Sakau: "tave suims, viską", tai ji... O pas mane, reiškia, kambaryj į koridorių buvo biškį matyti. Nu, iš kito kambario buvo biškį matyti tokia... nu, šešėlis. Ji kažką tai, kai aš pareisiu iš kur: "tu žinai, tu žinai, Gene, kas buvo pas mus atėjęs?". "Nu, kas?". "Nu, ta tavo kaimynka tokiom storom kojom". Nu, pasijuokė, ir viskas. Kitą kartą: "tu žinai, kas buvo atėjęs?". "Nu, kas?". "Nu, ta, kur kalba lia, lia". Nu, mes tai, reiškia, jau žinom, kas buvo atėję. Nu, tiktai vat tiek aš galiu pasakyti, kad ją buvo labai sunku...

3:32

Kl.: Bet tos kaimynės, kur ateidavo, tai jos nematydavo jos?

Ats.: Nežinojo, niekas nežinojo. Nu, paskui iš palengvo, iš palengvo. Mama jau išsivesdavo ją į daržą, jau visur. Apsiprato kaimynai. Paskui ji laisvai vaikščiojo, aš du metus išlaikiau. Nu, ir...

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Kl.: Kada jūs ją parsivedėt?

Ats.: Ką?

Kl.: Kada jūs ją parsivedėt?

Ats.: Nu, keturiasdešimt antrais parsivedžiau ir...

Kl.: Koks čia mėnuo buvo?

Ats.: Mėnuo tai buvo... nu, negaliu dabar pasakyti. Jau rudenį, aš neatsimenu, kažkas tai rudenį buvo. O tais metais, kada jau antrą kartą jau turėjo rusai keturiasdešimt ketvirtais pareiti. Ir man kaip ten būnant... Paskui aš, reiškia, vėl atgal išvažiavau. Išėjau į Varnius ir nuvažiavau iki Laukuvos. Pasiėmiau tą dviratį ir grįžau. Nu, ir tas Astrauskis... su juo pasikalbėjau. Reiškia, aš jam padėjau eiti prie tos Goldės. Reiškia, jau jam buvo malonu ją, nu, padėti ten slaugyti. Tai jis man visas paslaptis pasakydavo, jau kas kur arba kas nors jau biškį šnekėdavo, jau jis sudrausdavo. Paskui kunigas Petrauskas - nes aš, matai, jaunystėj ėjau į chorą. Nu, ir labai sugyvenom su tuo Petrausku. Tai tas Petrauskas irgi taip pat. Ir maistą nešdavo vakarais ir man naktimis irgi paskambindavo, žinias duodavo. Paskui vieną kartą naktį, reiškia...

4:11

Kl.: Tai ką pranešdavo jisai jums per telefoną?

Ats.: Nu, kad, reiškia, kaip ana elgiasi, kaip būna, kaip... Kaip jau kas nors liežuviais plaka, jau kada apstabdo ką nors. Nu, paskui pajuto, kad dar kunigas čia prisidėjo, tai jau visai apsiramino. Tai jau buvo gerai. Nu, ir paskui vieną naktį ir... Ir vienas auštant, kitas vidurnaktį. Astrauskis paskambino ir paskambino Petrauskas kunigas. "Genute, kuo greičiausiai paimk Rožę, išvešk iš čia, nes jau yra... Frontas artėja jau, - sako, - nori ją irgi panaikinti". Nu, tai aš kuo greičiausiai ir vėl parvažiavau. Tuojau mama gavo iš Astrauskio arklį, nes mes neturėjom. Miestelyj pačiam, bet jie jau žemės ūkiu užsiėmė. Tai jis mums arklį davė pakinkytą, nu, ir pridėjo šieno. Ir tą Rožę paguldėm į šieną po sėdyne, o mudvi su mama ant tos sėdybės užsisėdom. Jau prišnekėjom, pribauginom, žinai, kad ji jau turi... Mums reikėjo svarbiausia pravežti pro apkasus, nes vokiečiai kasė apkasus. Ir žmonių buvo privaryta daug tokių, nu, civilių pašalinių žmonių. Bet mano mama kadaise buvo per didįjį karą pliene (= nelaisvėje). Prie vokiečių buvus belaisvė penkis metus. Ir kur ji buvo. Ji buvo prie prancūzų rubežiaus. Tai ji kalbėjo literatūrine kalba ir dar su akcentu prancūzišku. Tai jie, tie vokiečiai, netikėdavo. Sakydavo: "tu esi vokietė, tu ne kokia lietuvė". Tai ji labai, labai gražiai kalbėjo. Tai ji, mama, dabar mane pasodino, reiškia, abi sėdim. Mama dar davė tokį... Skarą tokią užsidėti. Dar mane čia biškį apmozoja. Nu, ir sustabdo mus, o čia apkasus jau kasa. Sustabdo. Mes važiavom ant Endriejavo, iš Veviržėnų ant Endriejavo. Tai: "kur važiuojat?". "Vežu, - sako, - prie daktaro, dantį skauda jai". Tas vokietis žiūri, žiūri. O jau vokiečiai iš viso tokie švarūs buvo. "Nu kaip tu, - sako, - veži prie daktaro? Bet kokia ji, - sako, - kokia ji bjauri". "Ai, - sako, - negali, - sako, - spėti

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

jos apiprausti, kaip, - sako, - dantį skauda, tai susiima, - sako, - ir... ir išsimozojusi". Bet mama labai buvo gudri. Ana sako: "ai, tie dantys tai ne taip svarbu, bet vat, - sako, - po biškį viduriuoja". Jėzau, tas vokietis tik kuo greičiau, fahren, tik bėk kuo greičiausiai". Ir pravarė. Tai mudvi nuvežė už Endriejavo, netoli Rietavo ten puskelyje ir paleido. Atsisveikino, ir mudvi vėl pėškom išėjom.

Kl.: O mama grįžo vėl į Vevirženus?

Ats.: Mama grįžo į Vievirženus. Nu, pasakė: "prie daktaro paliko", o ką.

8:22

Kl.: Tai kada jau čia vat tas jau vežimas?

Ats.: Jau keturiasdešimt ketvirtais, jau tuojau pat. Jau tuoj pat frontas. Nu, ir parėjau į Varnius. Parėjau į Varnius.

Kl.: Su Rože?

Ats.: Su Rože parėjom į Varnius. Atsisveikinau, atsibučiavom. Ir tas Baltrušaitis paėmė, nuvežė prie to klebono atgal. O ir paskui ana nuo to klebono... Aš nežinau, kaip ten buvo, kad ana bėgo, kad ji net dar papuolė į Vokietiją, į tą getą. Vokietijoj dar buvo papuolus. Bet kaip tai sėkmingai ji pabėgo. Tik paskui po karo, jau rusai buvo... Aš jau Klaipėdoj gyvenau. Jėzau, skambina, duris atidarau, stovi Rožė. Tai aš ją tiek... Aš ją daug metų ją paskui nemačiau. Nu, tai paskui tiktai atgal atsirado.

Kl.: Rožė. Tai kaip Rožės pavardė buvo?

Ats.: Goldenštein.

Kl.: Tai čia pagal vyrą yra, ar ne. Jos vyras yra Goldenšteinas, ar ne.

Ats.: Nu.

Kl.: O...

Ats.: O jos kažkur tai užsirašius, užmiršus jos tą pavardę.

Kl.: Ponia, dabar žiūrėkit. Vat, mūsų draugas klausia. Jisai nežino, vat tai jūs papasakokit. Paaiškinkit, koks čia yra pas jus apdovanojimas, ordinas. Kas čia yra?

Ats.: Šičia?

Kl.: Taip.

Ats.: Nu, čia yra pasaulio gelbėtojo. Jis gali būti ir skenduolių, jis gali būti... Nu, vienu žodžiu, gelbėtojų.

Kl.: Kas yra įsteigęs, ar ne?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Ats.: Gali būti... Gali būti gaisras, gali būti skestantis.

Kl.: Kas jums įteikė šitą ordiną ir kada?

Ats.: Įteikė... Nu, tai va ir yra kokiais metais. Įteikė apdovanojimą gelbėtojų ir jų artimiesiems va, 1997 metais rugsėjo dvidešimt trečią dieną.

10:17

Kl.: Ir kas įteikė?

Ats.: Brazauskas. Ir paskui pietūs buvo. Bet jau...

Kl.: Tai Brazauskas buvo prezidentas tada.

Ats.: Tada prezidentas buvo.

Kl.: Parodykit tą nuotrauką į kamerą, atsukit va taip va.

Ats.: Čia yra bendra. Čia bendras yra, kur jau yra visi, ir jau kur tie, kurie mirę yra. Ir ten yra ir žmonos su jais atvažiavusios, ir anūkai.

Kl.: Čia jau gelbėtojų vaikai gali būti, reiškia.

Ats.: Jau gelbėtojų vaikai gali būti.

Kl.: Ne patys gelbėtojai.

Ats.: Ne, o paskui... O čia yra mano ta mano Rožytė, ta mano yra. O paskui Brazauskas pasakė: "dabar aš noriu nuotrauką padaryti tik su gyvaisiais".

Kl.: Tai vat ir šitą parodykit.

Ats.: Tai jau čia jau kita yra. Tai jau čia yra... (rodo fotografiją)

Kl.: Čia jau tie tiesioginiai gelbėtojai.

Ats.: Čia jau tiesioginiai gelbėtojai čia jau yra. Nu, o čia aš esu šita, ir viskas, va. Tai jau čia... čia jau tikrai yra mūsų.

Kl.: Ponia, Genute, vat dabar mes dar sugrįškim vis tiktai vat į tą vat karo pradžią. Vat ką jūs Vieviržėnuose matėt, kai prasidėjo karas?

Ats.: Nu, ką, karas prasidėjo... Ką mačiau? Tiktai kaip žydus nuo žydelkų, nu, atskyrė nuo žydų.

Kl.: Šitoj aikštėj kaip matėt, ar ne.

Ats.: Toj turgaus aikštėj kaip atskyrė. Nu, paskui ten jau... kur buvbo toj vadinamoj getoj. Nu, ten mes prie kalno atnešdavom su mama valgyti ką nors, ką jau mama su... turėdavo. Ir bulvių, ir kruopų kokių, ir

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

duonos, ką nors. Nu, ir tenais atbėgdavo ir jos nusinešdavo. Ir daugiau nieko, iš tų nieko. Tiktai tiek, kad jau tą šaudymą girdėjom va tokį pas...

12:09

Kl.: Dabar aš noriu jūsų paklausti. Kai jie buvo suvaryti į tą vat aikštę Vevirženų.

Ats.: Taip.

Kl.: Kas ten juos suvarė?

Ats.: Suvarė. Jie turėjo žmonių... kareivių buvo. Vokiečių kareivių buvo. Buvo ir lietuvių, lietuviškai visi kalbėjo. Iš kur jie turėjo atsivežę? Gal ir mūsų ten vienas, kitas? Bet mes buvom tokiam strioke. Mes vienas kito nebepažinojom.

Kl.: Tai vokiečiai buvo uniformuoti, o lietuviai kaip buvo apsirengę?

Ats.: Nu, paprastai. Paprastuose rūbuose ir nieko... Niekas skirtingiau nieko nebuvo.

Kl.: Civiliai drabužiai jų buvo?

Ats.: Tik tie buvo, vokiečiai buvo kareivių drabužiais. Vat, mūsų civiliai tai tokie grubūs, bjaurūs, rankoves atsiraitoję. Kitas dar kokio kepurę kokią dar užsidėjęs, užsimaukšlinęs taip kažkaip arba sąžinės turėjo, arba ko tai, nu. Bet, vienu žodžiu, grubūs. Vienas per kitą stumia. Kas jau biškį buvom atėję, žinai, žiūrėti, tuos varo, tuos... Mes, matot, aš buvau paskui tą karo rytą. Ne karo rytą, antrą rytą. O tas žydelkas tai turbūt trečią rytą jas varė. Tai pirmą rytą kai buvom suvaryti, tai ir mane buvo paėmę į kalėjimą. Visus buvo. Reiškia, pasakė, kad aš buvusi komjaunuolė. Tai ir mus suvarė į tą kalėjimą ir...

Kl.: Tai kas jus suėmė, vokiečiai ar...

Ats.: Ne, ne, lietuviai. Lietuviai.

Kl.: Ar pažįstami buvo?

Ats.: Nu, aš nebežinau, žinai. Jau daug ir iš tų išmirusių yra. Ir vokiečių buvo, bet buvo ir mūsų ten. O buvom, suvaryti buvom į bendrą tą kamerą. Maslauskas buvo, moterų organizatorė buvo. Kaip anos, jos pavardės nebeatsimenu, tai buvo. Nu, ir paskio atėjo... Kitą rytą nedavė nei vandens. Kitą rytą atvežė vandens, padėjo. O mane dar ten, nu, taip apie kokį dešimt tiktai ten gali būti, išleido. Vis pašaukė pavardėm, nu. Nieko nerado, jokių dokumentų, kad nieko, nieko. Juk aš mokyklinė buvau. Aš jeigu karą... Karo metu, nu, ne karo metu, bet prieš karui prasidedant tada šešis skyrius baigiau. O mūsų buvo sustiprinti tie šeši skyriai, kad mes galėdavom iš šešių skyrių stoti į antrą klasę gimnazijoj. Tai aš šešis skyrius baigiau. Tai aš kokia ten galėjau būti komjaunuolė.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

14:50

Kl.: Ten kai jus uždarė, ar žydų tarp jūsų buvo uždarytų?

Ats.: Ne, ne ten. Nu, buvo, aš nežinaukažkoks tai gal ten tų vyrų, bet ne, ne. Nebuvo.

Kl.: Lietuviai daugiausia ten buvo.

Ats.: Su žydais... Buvo tokie visokie ten vadinami jau jiems įtartini. Kad jau partiniai kažkokie, tokie.

Kl.: Nu, tai jus išleido, o kitus paliko?

Ats.: Paliko. Išvežė į... Išvežė į tuos, Kretingos kalėjimą ten, kaip jis vadinosi, neatsimenu.

Kl.: Dimitrava.

Ats.: Dimitravon išvežė juos. Ta Narkevičiūtė buvo moterų organizatorė, tai ją sušaudė. Žinau tikrai, kad ją... Ji sušaudyta yra, o Maslauskas tai buvo pabėgęs nuo... Nuo to vežimo buvo pabėgęs kaip tai. O dabar žinau, kad Rusijoj mirė.

Kl.: Tai jus tada vat kai išleido, tai jau... O tie žydai aikštėj buvo jau po to surinkti, vėliau?

Ats.: Jau po to. Jau surinko juos, tai mes ten kai stovėjom, tik mus varė visus į šalį. Grubūs tokie, iš kur jie ten buvo. Matyt, iš kitur galbūt specialiai atvežti.

Kl.: Ar uniformuoti, ar civiliai jie buvo?

Ats.: Tik jie buvo paprastai, civiliai. Tik buvo kariškiai, vokiečių kareiviai buvo tik jau iniformoj. O taip žmonės buvo paprastai, civiliai. Kas su baltiniais, kas su kokiu švarku, megztiniu. Daugiausia tik, prisimenu kaip šiandien, kad buvo rankoves atsiraitę. Nes buvo šilta.

Kl.: Ar ginkluoti buvo civiliai?

Ats.: Nu, aš ne... Vat šito jau nebeatsimenu ar buvo. Iš tų, kur stovėjo prie mašinos, vis po du kareivius stovėjo. Vat mašina kaip yra, tai vienas čia, antras čia. Ir, reiškia, į mašiną kur varė tuos, tai tie tikrai buvo. Tuos tikrai mačiau ginklus, o kitus...

16:40

Kl.: Tai čia jau vyrus varė į mašiną?

Ats.: Nu, tai jau tuos, kur į Šilutę išvežė. O moterų ne, paprastai išvarė, ir viskas. Visos klausė baisiausiai.

Kl.: Nu, o ar yra tekę matyti, kad muštų žydus, kaip nors tyčiotųsi iš

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

žyų7?

Ats.: Nu, tai jie tyčiojosi. Tai toj aikštėj matėm.

Kl.: Ką jie darė su žydais?

Ats.: Nu, ką darė, nu, ką? Jeigu ką ten paprašė kitas ten... Žydelka nenorėjo, norėjo prie vyro bėgti, tai kai nuvedė, kaip davė į šaligatvį, tai nežinau, kada ana kėlės. Kai mumis ten varė jie, nu, baisiai grubiai. Ir daužymas, ir drąskymas, baisu kas buvo. O tuos vyrus tai baisiai žiauriai mušė. Dabar mašinos galas kaip yra atidaras, du kareiviai čia stovi, o prie jų dar biškį stovi kitas kareivis. Bet tas jau be ginklo. Jeigu jis turėjo, pistoletą galbūt, o ten tie jau su šautuvaisl. Tai tie dabar žydai kaip bėgo į tą mašiną... Turi greitai bėgti į mašiną ir kuo greičiau. O tas... nu, kaip į tą... Vokiečių mašinos buvo labai aukštos. Tai kaip jis bėgo, tai, žinai, tas užpakalis išsitempęs. Kad jau duoda su bizūnu. Nu, jau dar kad jau yra jau mašinoj kas, jau lengviau. Tai jie greitai bėgo už rankų jau tą įtraukti. Tik labai prisimenu, labai buvo labai, labai geras tas rabinas jau, bet jau suaugęs žmogus. Jau kaip tą sumušė! Nu, jis neįlipo niekaip, tai tie... O dar nedaug tebuvo - kol jį įtraukė. Jį labai žiauriai sumušė. Labai vaizdas tebuvo... Žiauru, kas buvo.

18:19

Kl.: Tai mušdavo žmogų, reiškia, kol jis dar neįlipo į mašiną?

Ats.: Kol... Nu, jis greitai, nu, jis neįlipa. Kaip jis įlips, kad jis yra senas jau žmogus. Nei jis kojų pakelia, jeigu įsivaizduokit, nu. O kurie jaunesni, jie šoko į tą mašiną. Žinai, tas užpakalis išsitempęs, tai jau kai duos, kad kitam net kelnės sutrūko, trūko tenai. Nu, žiauru kas buvo.

Kl.: Tai ten vokiečiai mušdavo ar ir lietuviai?

Ats.: Vokiečiai, vokiečiai čia stovėjo. O kas, aš nežinau, jau kas, kokia ta kalba buvo, bet uniformuoti tie mušė. Su uniformom kurie stovėjo, o kas jie buvo? Ar jie buvo lietuviai, ar kas. Ir ten buvo tokia maišatis, kad kaimynas kaimyno nebepažino jau. Baisu, kas buvo. O čia klykimas, čia vaikų klykimas, čia tų ir žydelkų atskirai, žinai, draskymas, plėšymas. Vaikus spardė, klykė, kur kol vaiką savo iš to būrio ištraukė. Jau žiauriau tai jau nereikėjo. Nu, tik toks buvo matymas.

Kl.: Nu, tai iš tų vietinių ką jūs pažinot? Tai čia buvo tas vat... Kaip tas, Kinčinas, jūs sakėt, ar ne.

Ats.: Kinčius.

Kl.: Kinčius.

Ats.: Ten... ten jis toj aikštėj nebuvo. Jis paskui ten jau dalyvavo ten tam... getoj vadinamoj. Jis tik sargybą ėjo, ką jis ten darė? Nežiaurus buvo, jis nežiaurus. Jau šito nieko nežinau. Nes mes jau to gero... į

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

pątį getą niekada nebuvom įėję. Mes tik prie kalno atnešdavom, tai atbėgdavo ten tos. Vaikus atsiųsdavo, žydelkutės atsiųsdavo. Mes... mama pasakydavo kam atiduoti tą... tą lauknešėlį, ir viskas.

20:00

Kl.: Ką įdėdavot į lauknešėlį?

Ats.: O, Jėzau, nu, ką turėjom. Juk viskas buvo ant kortelių. Tik bulvių įdėdavom. Ir žalių įdėdavom, ir virtų bulvių, kruopų, duonos, nu. Tai mama vieną kartą... Kad kažkaip ten buvo, kad nežinau, kad buvo įdėjusi... Vištą kažkaip buvo papjovusi, bet nenešė, tai nežinau. Aš ten nepriėjau, kad...

Kl.: Ar žalią, ar virtą vištą?

Ats.: Žalią įdavė, bet turbūt... Kaip ten buvo, ar jie ten susišnekėjo, kad tą vištą grąžino, kad paskui mama virė. Kitą dieną nešė jiems išvirtą. Matyt, jau susišnekėjo, kad nėra kur nei išvirti, nei nieko. Tai mama virė. Reiškia, liepė joms tos druskos pridėti jau.

Kl.: Tai jau virtą paėmė tada.

Ats.: Tai jau visą jau paėmė. O taip jau nieko, kitą ką. Juk viskas buvo juk paskui ant kortelių. Buvo, kad nieko patys neturėjom. Ai, tiesa, dar sacharino įdėdavom, nu. O sachariną jau prie vokiečių galėjai gauti. Nu, ir vaistinėse buvo, bet tik taip, kaip parduotuvėse. Laisvai pardavinėjo.

Kl.: O tai kaip mama pasakydavo kam duoti?

Ats.: Jau ji pasakydavo ten jau kam duoti. Jau ji žinojo ten. Mes tokių, dabar kad aš išsigalvoju, tikrų pavardžių mes nežinojom. Ot, Bloką tai jau tikrai žinojom, kad Blokas yra. Leipkis, žinojom, o kitų... Nu, Ručniką, galbūt Ručnikas gal buvo. Jis turėjo irgi drabužių parduotuvę. O kiti vadinosi, gal sakykim, vardais. Gerškė, nu, Gerškė tai tikrai kad ne pavardė. Ir čia ir iš vardo, matyt, pagal vardą daugiausiai buvo.

Kl.: Tai jums kai mama pasakydavo kam duoti, tai kaip jūs dabar prisišaukdavot tą žmogų?

Ats.: Aš tai su mama tik eidavau. Aš tik jau pastovėdavau, kad dar mato kas nors ar ne. Mama jau daeidavo aukščiau. Ir atbėgdavo jau. Susitardavo, pasakydavo, kad ten ateitų. Atbėgdavo ar vaikas, ar kas.

Kl.: Kodėl jums neleisdavo arčiau prieiti?

Ats.: Nu, aš nežinau. Ar bijojo ana mane įduoti, negaliu to, šito pasakyti. Man tokių paslapčių nedavė, nes aš dar nei tos Rožės dar neturėjau tada. Ar nenorėjo, kad mane paimtų. Ar nepasitikėjo, gal aš ne taip atiduosiu, kam mama yra jau skyrusi. Nu, šito jau tikrai kad nežinau.

Kl.: Ar daug buvo tokių nešančių žmonių?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Ats.: Ne, nedaug. Nedaug, vienas, kitas, nedaug tebuvo. Nu, ten iš kaimo žmonių, sakė, irgi ten kai kas atnešdavo, bet neteko matyti. Va tie Astrauskiai nešdavo, yra nešę jau. Nu, o kitus aš jau nelabai žinau.

22:54

Kl.: Nu, bet būdavo taip, kad jūs prieidavot prie geto ir matėt, kad jau ten...

Ats.: Ne, ne.

Kl.: Ne.

Ats.: Niekas nesirodė. Mes eidavom per... Mes eidavom, ne geto keliu eidavom. Mes eidavom, jums aš sakau, eina... Pas mus miestelyj eina Veviržo upė. O vienoj pusėj buvo tas getas, o kita pusė jau, reiškia, buvo laisva. Tai mes perlipdavom į kalną, tada tik eidavom. Visgi Trepkalnis buvo, nu, taip du su puse kilometro, buvo už miesto.

Kl.: O kodėl getą padarė tam Trepkalnyj?

Ats.: Todėl, kad ten buvo patalpa didelė. Todėl, kad ten buvo dvaras. Lietuvos laikais buvo jau kažkoks lenkas, turėjo dvarą, tame dvare. O kitos tokios patalpos nebuvo. O paskui jau rudenį nebuvo kur jų dėti, tai ir sušaudė juos iš ten išvedę.

Kl.: O kai karas prasidėjo, tas dvaras tuščias buvo?

Ats.: Nu, ten buvo tiktai ar du samdiniai kažin kokie. Jis kažkur tai ar Kėdainiuose, ar kur. Žinot, jauna buvau, aš šito neprisimenu, negaliu meluoti. Tik žinau, kad jis atvažiuodavo su savo ta ponia. O čia tokius samdinius palikdavo žiemos metui. O vasaros laikui, kada būdavo žemės darbai, tai jis samdydavo žmones ir eidavo tiesiog jau, nu, į dvaro darbus.

24:25

Kl.: Nu, dabar sakykit. Jūs vat kai prieidavot prie to geto, ką jūs ten matydavot viduj? Matydavot žmones išėjusius iš namo.

Ats.: Išeina, vaikšto. Ten jiems darbo užduoda ten to dvaro tų visokių ten ežių ten ravėti, ten šluoti. Nu, taip ir sukinėdavosi, ir darbuodavosi kas ką. O tuos senelius, kur visai jau nepaeidavo, tuos... Lauke sėdės, atsisėdusios verks, ir viskas. Nu, ir kiek galėjo jos ten maitinosi savo. Ten tokius puodus ten duodavo virti. Jos dar ir savų, dar maisto turėjo visokio ten dar. Kad joms neilgai ten teko būti. Jos... nu, kokį, kokius keturius, penkis mėnesius joms ten tereikėjo tebūti iki rudens. Nes ant žiemos jau jų nebuvo.

Kl.: Nu, tai dar ilgai. Kitose Lietuvos vietose, žinot, gi iš karto sušaudo.

Ats.: Nu, nu. Jau čia kitur... kitur gal.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Kl.: O čia per vasarą, čia ilgiau pagyveno.

Ats.: Aš tik šneku apie Veviržėnus.

Kl.: Nu, jo.

Ats.: O ten vat... O tuos jau kitus, nežinau, kiek jau ten jie buvo.

Kl.: Nu, o buvo, kad vat ką nors tam gete užmušė?

Ats.: Nežinau. Čia jau nežinau, kieno čia reiktų paklausti. Reiktų paklausti to, bet jis nesakys. Tikrai, kad jis nieko nepasakos, apsimes tas Kinčius. Nu, sakė, kad ten mušė. Pasakodavo kaimo žmonės.

Kl.: Bet jūs nematėt?

Ats.: Ne, ne. Man neteko matyti, nes ten, kur buvo tas vyras, aš nebeatsimenu pavardės. Jau dabar yra abu mirę jie. Tai tą... Tai vyras tas buvo, reiškia, kaipo ūkvedys toks, o ta žmona ateidavo. Tai ta žmona daugiau kamandavojo, kaip tas vyras. Ir, sakė, net tas žydes mušdavo ta moteris. Tai jie sakydavo: "jau geriau, kad tas vyras ateitų, negu... negu...". Aš pavardes užmiršus, neatsimenu. Jie buvo... nu, jie buvo. Netoli Bružių gyveno, bet jau dabar abu mirę yra. Tai jau ji tokia jau žiauri buvo. Bet ir liga žiauri apstojo, abu vėžiu mirė.

26:33

Kl.: Kokia sargyba buvo to geto, sakykit?

Ats.: Nu, sargyba... Nu, kad aš, matai, aš jau jauna buvau, tikrai nelabai dėmesio atkreipiau. Tik žinau, kad iš tų sargybinių buvo, Kinčius buvo tas, kur sakiau, Valasnavičius Petras. O kas ten daugiau jų buvo, tai jau ką ten gali žinoti, kiek ten. Ten jiems daug nereikėjo. Jos buvo labai ramios, jos... Jie ten pasikeisdami dežuravo, ir viskas. Jos tikėjosi, kad jas paleis arba kur nors veš. Joms buvo įtikinta, ir tą, sakė, šaudymą... Šaudymui kad buvo, tai Juozas iš kur jau tai žinojo. Tai Juozas man pasakojo, kad, reiškia, kad nebūtų triukšmas. "Susipakuokit viską, čemodanus susitvarkykit ir ant čemodano viršaus pasilikit kokį nors nesumušamą puoduką ir nesumušamą bliuduką, kokią lėkštelę ir šaukštas kad būtų". Nu, tai viską jos susiriktavojo. Prie to čemodano viršaus pasidėjo, o joms tik reikėjo tik į pakalnę nulipti. Jau nereikėjo nei pusę kilometro. Nu, ką ten...

Kl.: Ponia, Genute, o dar vat tie kur...

Ats.: Tai man tą, šitą man Juozas pasakojo.

Kl.: Juozas pasakojo.

Ats.: Nu,

Kl.: Dar aš noriu paklausti. Vat jūs pasakojot, kad tie kur su alaus bačka kur važinėjo.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Ats.: Taip.

Kl.: Prieš tai.

Ats.: Jie nepažįstami nei vienas buvo. Buvo ten iš... Iš kareivių tokių apsirengusių vokiškais kariuomenės drabužiais. Bet buvo daug civilių, buvo vyrų. Pilna tokia mašina. Aplinkui apstoję mašiną, atsirėmę, bokalus pasiėmę. Ir dvi bačkos buvo ten alaus. Ant tų bačkų turėjo tuos... pasidėjo fužerus tokius didelius.

28:28

Kl.: Nu, tai dabar...

Ats.: Bokalus.

Kl.: Taip, taip. Tai tie...

Ats.: Apvažiavo gerdami. Aplinkui miestelį apvežė juos, ir viskas.

Kl.: Ar viena mašina, ar kelios buvo?

Ats.: Ne, dvi mašinos.

Kl.: Dvi mašinos.

Ats.: Jau buvo ir taip ir apvažiavo, ką tu. Kur jie paskui dingo? Kaip jau pradėjo šaudyti, tai paskui tik Astrauskis jau sakė. Sako: "vat tuos budelius dar, - sako, - parodė aplinkui". Bet jie ten... Tų veviržėniškių nei vieno nebuvo, ten ne.

Kl.: Ir pažįstamų irgi nebuvo?

Ats.: Buvo paskui dar iš sargybinių, sakė, buvo Juška, buvo, bet neatsimenu jo vardo. Juška buvo. Tas tai jau... irgi miręs yra. Tai dabar iš tų tik vienas, vienas Kinčius yra. Ir tas toks nelaimingas. Žiūriu, susisukęs gatavai. Niekas su juo nesikalba, vienas pats. Ir dukra dvidešimt metų mirė. Nelabai toks jau laimingas. Nu, ir daugiau aš jau nieko nežinau, ką čia jums pasakyti. Gal jūs paklauskit.

Kl.: Dar ponia, Genute, sakykit. Vat tie budeliai, kaip juos parodė.

Ats.: Nu.

Kl.: Jau su tuo alum važinėjančius. Tai dabar, nu, civiliai, o tie vat uniformuoti, kas jie buvo? Vokiečiai ar lietuviai?

Ats.: Vokiečiai, vokiečiai.

Kl.: Jie vokiečiai buvo.

Ats.: Jie vokiečiai buvo. Tie tai jau vokiškai, o gal jie ir lietuviškai mokėjo. Bet jie vokiškai rėkavo. Vokiškai ir "sveikas" sakė, ir viską

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

jau. Tai jau tie tai jau tikrai kad vokiečiai buvo, kur buvo apsirengę. O tie, kur buvo civiliai, tai jau... Kad jau varė tuos žydus, tai jau labai lietuviškai rėkavo. Jau ir vokiškai, ir lietuviškai, bet jie jau irgi ne iš Veviržėnų buvo. Iš kito miestelio buvo paimti. Nu, va. Tai daugiau nieko nežinau, ką pasakyti. Jaunystė visa praėjo, prisiminimai liko. Tada neturėjau jokios baimės, jokios, nieko. Dabar tiktai... dabar jau yra žiauriai. Bet esu labai už tuos vargus labai esu dėkinga. Labai yra puiki mūsų žydų bendrovė, labai esu dėkinga.

30:50

Kl.: Čia kur, Klaipėdoj?

Ats.: Taip, labai. Alėją padarė, matytumėt. Jie gi pinigo turi. Kaip jie gražiai tą yra aplinką sutvarkę. Ir pas juos yra pietūs, maitinamės ten. O, Jėzau, manęs nepalieka. Ir jie maitina, pietūs. Bet jau pietus tikrai duoda labai, labai gerus pietus. Jie duoda pirmadienė, antradienį, trečiadienį ir penktadienį, keturias dienas maitina. Bet labai, labai jau... Nu, vienu žodžiu, labai tik gerai galim atsiliepti apie juos.

Kl.: Tai jie pietus duoda gelbėtojams?

Ats.: Ne, savo žmonėms.

Kl.: Tik savo žmonėms.

Ats.: Savo žmonėms, kurie mažas pensijas gauna tokie. Nu, vienu žodžiu, atkreipia dėmesį. Nu, aš klausiau, sakau...

Kl.: Bet ir jūs einat pietauti pas juos?

Ats.: Einu. O jeigu jau vieną kartą neateinu, tuojau pat: "kur tu, gal sergi, gal kas?". Nes jie namuose, apie trisdešimt namuose lanko, nu. Nes jie, matot, jie sakė, gauna tuos... Tą savo maitinimą iš Amerikos, iš žydų valstybinio kokio tai fondo pinigus. Ir yra paskirstyti. Mus auklėja prancūzai, prancūzų žydai. Latviją, Estiją ir Lietuvą. Tai jie atvažiuoja. Tai jie vienam žmogui yra skirta šimtas dolerių. Tai mums vieną kartą sakė: "rašykit pareiškimus". Už šimtą dolerių tai jau mes labai sutinkame neiti, nei nieko, ir... Už šimtą dolerių aš ir vakarienę, ir pietus, ir pusryčius pavalgysiu. Nu, ir parašėm. Liepė parašyti pareiškimus. Atvažiavo tie prancūzai, apžiūrėjo, pasiklausinėjo. Sako: "lietuviai yra prasigėrę". O čia jų... O tų žydų čia yra ant pirštų suskaitomai. Tai žydas, jis su lietuve ženotas, tai su ruse, tai antraip yra. Tai žydė yra arba su rusu, arba su lietuviu. Tai čia yra tų... Nu, visai keletas jų tėra. Nu, ir va taip, kad... "Ne, - sako, - jie prasigers ir neturės vėl". Reiškia, jie įsivaizduoja, kad mes jau iš bado jau mirštam. Tai jie sako: "prasigers, ir niekas nebus". Nu, o tas pinigų išskaičiavimas visai, visai normaliai. Reikia ir dujas pirkti, ir elektrą, ir aptarnauti. Nu, ir išeina tie pinigai. Bet jau, sakau, to teisingumo... Dar net kartais jau jie išskaičiuoja kiekvieną mėnesį, reiškia. Lieka, likutis koks nors yra nuo maisto, tai dar jie sutaiso dovanas. Tai aliejaus, cukraus, nu, ten po kilogramą, viską.

Kl.: Ir viską atiduoti, reiškia, ten.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Ats.: Viską atiduoti. Jau aįš nežinau jau... O jeigu įleisk tu lietuvį, tai neliktų nieko, o ten labai,. Dabar buvom toj šventėj toj, kur buvo ta "paskos", kai čia jų ta šventė tokia.

34:15

Kl.: Peisachas.

Ats.: Aha. Tai dabar šitoj šventėj buvom. Buvo iš Vilniaus tas rabinas atvažiavęs. Tai tas tradicijas, žinai, skaitė, jau pasakojo. Nu, ir tais macais vaišino. Jau stalas tas labai jau buvo vaišingas. Nu, tik, reiškia, jau buvo pagal tų dėsnių. Pagal istoriją macai, svogūnai, reiškia, žolė, vanduo sūrus. Nu, ir paskui kas čia dar buvo ypatingo. Ai, žuvis jau buvo, nu, ir... Ir jau prašė geruoju tas rabinas, tik kiti tai nieko, "jau nepadėkit". Daug kas, žinai, ateidami atsineša, nu, užkandžių savo. Labai vyno buvo daug iš Vilniaus atvežę to, jau tokio nepiktybinio. Tikrai, skanus toks. Tai to vyno buvo stalai pridėti. "Tik kiti tai nieko, nepasidėkit duonos, nu, būkit geri", sako. Reiškia, kad nieko nebūtų rauginto. Nu, tokią tradiciją, tokią istorijąnorėjo parodyti. Nu, labai patiko ta šventė visiems. Tai dar kaimynką buvau nusivedus, labai patiko.

35:30

Kl.: Nu, gerai.

Ats.: Tai tokį, tokį nuoširdumą. Nu.

Kl.: Viskas, jau nebėra. Nu, tai gerai.

–

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.